

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Українська соціологічна традиція та сучасні дослідження

Галузь знань	05 – Соціальні та поведінкові науки
Шифр та назва спеціальності	054 – Соціологія
Назва освітньо-професійної програми	Масові комунікації цифрового суспільства
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Факультет	Бізнесу та соціальних комунікацій
Кафедра	Журналістики, соціальних комунікацій і IT-права
Статус навчальної дисципліни	ОК-6 ОПП «Масові комунікації цифрового суспільства»
Форма навчання	Денна

Викладач

Ятвецька Ганна Володимирівна
hanna.yatvetska@gmail.com

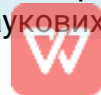
Доцент кафедри журналістики,
соціальних комунікацій та IT-права,
кандидат соціологічних наук, доцент

Загальна інформація про дисципліну

Анотація до
дисципліни

Курс “ Українська соціологічна традиція та сучасні дослідження ” тісно пов’язаний з такими базовими курсами, як “Соціальна філософія”, “Соціальна психологія”, “Політологія”. Навчання спрямовано на:

- 1) розвиток наукових уявлень про витоки, базові положення та основні пізнавальні суперечності

Редактировать в WPS Office

	<p>розвитку соціології в Україні;</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) опанування понятійним апаратом соціології з урахуванням особливостей її розвитку в Україні; 3) опанування поглядів щодо критеріїв типології етапів розвитку соціологічної думки в Україні; 4) розширення професійних вмінь аналітично ідентифікувати коректність застосування етичних норм в професійній діяльності соціолога; 5) здійснювати порівняння тенденцій розвитку та місця української соціології в контексті світової соціології.
Мета дисципліни	– уявлення про найактуальнішу соціологічну проблематику сучасності та про найбільш розповсюджені методи її дослідження і в англomовних країнах Заходу, і в суспільствах перехідного типу (до яких належить Україна). Акцент робиться на поглибленому аналізі сучасних трансформаційних процесів та явищ, пов'язаних із переходом від тоталітарних, «закритих» до демократичних, «відкритих» суспільств. Також - з опорою на історичні документи та твори представників української соціологічної думки поглибити соціологічні знання про історію розвитку ідей, зразки аналізу українського суспільства різних епох.
Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна	<p>ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК02. Здатність працювати автономно.</p> <p>СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.</p> <p>СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.</p> <p>СК03. Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію.</p> <p>СК04. Здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень.</p> <p>СК05. Здатність обговорювати результати соціологічних досліджень та проектів українською та іноземною мовами.</p> <p>СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p> <p>СК08. Здатність співпрацювати з європейськими та євроатлантичними інституціями.</p>
Результати навчання	<p>ПР02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.</p> <p>ПР03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.</p>
Обсяг дисципліни	Загальний обсяг дисципліни: 5 кредити ЄКТС 150 годин. Для денної форми навчання: лекції – 34 годин, практичні заняття – 20 години, самостійна робота – 96 годин.
Форма підсумкового контролю	Іспит

Терміни викладання
дисципліни

Дисципліна викладається у 2-му семестрі (1–18 тижні)

Програма дисципліни

- Тема 1.** *Загальні особливості та передумови розвитку соціологічної думки України.*
Особливості становлення історії соціологічної думки в Україні у контексті проблем державотворення, цензури та гальмування у сфері розвитку науки та культури. Виокремлення етапів становлення соціології в Україні. Порівняння етапів розвитку української соціології з європейською. Специфіка тематичної та галузевої діяльності українських вчених. Проблеми дослідження соціологічної думки в Україні за радянського етапу та у наш час.
- Тема 2.** *Значення Кирило-Мефодіївського братства для формування соціально-політичної та соціологічної думки в Україні.*
Мета та основні напрямки діяльності Кирило-Мефодіївського братства, основні представники. Онтологічні фактори впливу та засади уявлень представників Кирило-Мефодіївського братства щодо моделі ідеального суспільства. Ідея про панслов'янську федерацію «братських» народів. «Книга буття українського народу».
- Тема 3.** *Соціологічні погляди Миколи Костомарова та Пантелеймона Куліша. Соціологічна проблематика у творчості Олександра Потебні*
Участь М.Костомарова у Кирило-Мефодіївському братстві. Порівняльний аналіз менталітетів трьох етносів у праці “Дві руські народності”. Соціальні ідеї Пантелеймона Куліша. Хуторська філософія Пантелеймона Куліша. Напрями наукових інтересів О.Потебні крізь призму становлення європейської науки. Зв'язок мови та мислення. Структура слова та процес словотворення. Основи людської комунікації та розуміння. Нація та народ, критика денаціоналізації. Міф, поезія та наука як три етапи розвитку суспільної свідомості.
- Тема 4.** *Соціологія Михайла Драгоманова. Соціологічні погляди Івана Франка*
Роль Михайла Драгоманова у святкуванні Дня українського соціолога. Визначення терміну «соціологія» за М.Драгомановим. Методи та предмет соціології. Трактатування характеру суспільної еволюції. Соціологія релігії М.Драгоманова. Анархізм та федералізм у творчості М.Драгоманова. Принцип історизму. Значення соціологічних напрацювань М.Драгоманова у становленні сучасної української соціології. Спрямованість наукових інтересів І.Франка у галузі соціальних досліджень. Предмет і сутність соціології. Актуальність поглядів І.Франка Місце соціології в системі наукового знання. Типологія наук. Уявлення про суспільну еволюцію та прогрес (поступ). Концепція оптимального державного ладу.
- Тема 5.** *Період формування української академічної соціології XIX – поч.. XX ст.*
Академічний етап розвитку соціології в західній Європі та Україні: порівняльний аналіз. Доцільність виділення в українській соціології класичного етапу. Перші українські соціологічні організації: інституційні здобутки. Перешкоди становлення соціології як науки в Україні.

Тема 6.	<i>Соціологічна концепція Михайла Грушевського. Соціологічна система Микити Шаповала</i> Погляди М.Грушевського крізь призму трендів європейської соціологічної думки. Евристичний та інституціональний внески М.Грушевського. Уявлення про соціологію як науку. Позиції щодо обґрунтування стадій та факторів розвитку суспільства в генетичній соціології. Джерела влади та природа конфлікту. Дослідження українського етнографічного матеріалу. Обґрунтування статусу М.Ю.Шаповала «першого українського соціолога». Структура та сутність соціології. Основні поняття соціології за М.Шаповалом. Уявлення про людину та особистість.
Тема 7.	<i>Соціологія в Радянській Україні.</i> Соціологія в Україні за радянської доби – структура та статус. Галузеві напрямки соціології, що (не)розвивались. «60-ті» роки ХХ століття для соціології – відлига у науці чи тимчасове пом'якшення заборон. Зв'язок соціологічного знання з суміжними дисциплінами. Можливості українських вчених навчатися та розширювати спектр соціологічного пізнання за радянської доби. Жіноче обличчя соціології: зусилля та здобутки соціологинь у розбудові науки.
Тема 8.	<i>Соціологія в незалежній Україні: сучасний стан та перспективи</i> Теорія та методологія сучасної української соціології: здобутки та виклики. Наукові центри та організації України, що здійснюють соціологічні дослідження. Інститут соціології НАН України: персоналії, здобутки, напрямки проведення соціологічних досліджень. Центри соціологічної освіти в Україні. Факультет соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка: історія та сучасність; можливості та перспективи навчання. Сфери працевлаштування молодих соціологів в Україні. Соціологічна асоціація України. Кодекс професійної етики соціолога.

Список рекомендованих джерел

1. Батаєва, К., Бурлачук, В., Степаненко, В. (ред.) (2018). Історія української соціології: навчальний посібник, Київ: Видавничий дім «Кондор».
2. Бурлачук, В., Захарченко, М., Молчанов, В., Степаненко, В (1996). Соціологічна думка України: Навчальний посібник. Київ: Заповіт.
3. Білецький, В. (2019). Українська академічна соціологія кінця ХІХ - початку ХХ ст. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка: наукове видання*, Том 46, 232- 246.
4. Грушевський, М. (1921). Початки громадянства: (генетична соціологія). Відень: Український Соціологічний Інститут. 21-27.: http://hrushevsky.nbu.gov.ua/cgiin/hrushevsky/person.exe?&l21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=0000007
5. Ворона, В. (Ред.) (2018). Академічна соціологія в Україні (1918-2018). У 2-х томах. Том І. Історія становлення та розвитку. Київ: Інститут соціології НАН України.
6. Гансова, Е.А. (2000). Соціологічні школи та напрямки в Україні наприкінці ХІХ- початку ХХ століть (Соціологія в Україні чи українська соціологія?): Навч. Посібник. *Одеса*: Астропринт. 11-27.

7. Супронюк, О. (2017). «Книга буття українського народу». До 200-річчя з дня народження Миколи Костомарова. Отримано з: <http://www.nbu.gov.ua/node/3516>
8. Танчер, В. (1998). Соціологічна думка України на тлі світової соціології. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1-2, 18-26.
9. Костомаров, М. (1990). Книга буття українського народу. Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. Київ: Наук. думка. Т. 1. 250-258. Отримано з: <http://litopys.org.ua/rizne/kmt02.htm>
10. Куліш, П. (1993). Хутірська філософія і відділена од світу поезія. Хроніка'2000. № 2(4) - 5(7).
11. Куценко, О. (2013). Тетяна Іванівна Заславська (1927–2013). Соціолог, який змінив світ. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 3, 200-203. Отримано з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2013_3_17
12. Лапан, Т. (2015). Розвиток вітчизняної соціології у 60–70-ті рр. ХХ ст.: історичний досвід Львова. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 9, 131–137.
13. Лапан, Т., Пачковський, Ю., Калиняк, О. (2019). Михайло Грушевський і українська соціологія: від інституціоналізації до історико-соціологічного синтезу. Вісник Львівського університету. Серія історична. Спецвипуск, 777–785.

Інформація про консультації

Щовівторка у вересні-грудні 2024 року з 13.30 до 14.50 доц. Г.В. Ятвецька запрошує на конференцію Zoom.
Посилання на Zoom <https://us06web.zoom.us/j/81312558689?pwd=bFpaemZXOFV2cU5PUS9hNExVY1FZQT09>

Загальна схема оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою		Нарахування балів	Бали нараховуються таким чином: <i>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою і становить: за поточну успішність (участь у практичних заняттях, виконання практичних завдань та контрольних робіт) – до 60 балів, за результати екзамену – до 40 балів.</i>
		для іспиту	для заліку		
90-100	A	Відмінно	зараховано		
82-89	B	Добре			
74-81	C				
64-73	D				
60-63	E	Задовільно			
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання		

0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		
------	---	--	---	--	--

Політика опанування дисципліни

Відвідування: Здобувачі вищої освіти самостійно планують відвідування лекційних занять, що проводяться в межах дисципліни. Присутність на практичних заняттях та контрольних заходах (екзамен/залік) є обов'язковою. При проведенні занять в онлайн режимі, присутність здобувача враховується у разі відкритого вікна.

Дотримання принципів академічної доброчесності: Підготовка усіх завдань, письмових робіт і т. ін., що виконуються в межах дисципліни, здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно, на засадах академічної доброчесності. Викладач має право для перевірки робіт застосовувати програму Unichек.

Умови зарахування пропущених занять:

Інші умови: Навчально-методичні матеріали дисципліни розміщені на платформі Moodle.

